

Slovo k povzbuzení na čtvrtek 24. června 2021, na slavnost Narození svatého Jana Křtitele
Biblická čtení: Iz 49,1-6; Ž 139; Sk 13,22-26; Lk 1,57-66.80

Milé sestry, milí bratři,

v latinské (katolické) bohoslužbě máme liturgickou oslavu jen trojího pozemského narození. Předně je to slavnost Narození Páně v době zimního slunovratu 25. prosince, pak svátek Narození Panny Marie 8. září, jeden z nejstarobylejších mariánských svátků vůbec, a do třetice právě dnešní slavnost Narození svatého Jana Křtitele, slavená již od starokřesťanských dob šest měsíců před Narozením Páně; ve chvíli Zvěstování Panně Marii byla «Alžběta již v šestém měsíci».

Důvodem, proč u Panny Marie a svatého Jana Křtitele církev od raných dob takto slaví nejen den jejich zrození pro nebe jako u ostatních světců, ale i den jejich pozemského narození, je skutečnost, jak velký význam pro pozemské působení Božího Syna jejich pozemské zrození mělo; v případě Panny Marie být Matkou Boží (tím je vyjádřeno vše) a v případě Jana Křtitele se stát Předchůdcem Páně, který na něj ukáže a připraví mu cestu, pokřtí ho a ustoupí do pozadí.

O Janu Křtiteli toho víme ze samotného Nového zákona relativně dost. Zmiňují se o něm celkem obsírně všechna čtyři sepsání evangelia, nejvíce asi Lukáš a Jan, a jedním veršem také Skutky apoštolů; máme tak před sebou přímo biblická svědectví o Janově podivuhodném narození, o jeho dětství, veřejném vystoupení u Jordánu, o Ježíšově křtu – sám Pán Ježíš o Janu Křtiteli mluví, a nakonec o jeho ustoupení do pozadí a následné mučednické smrti. Krom Nového zákona o něm hovoří i starobylé svatojánské legendy, kolující mezi jeho ctiteli již od křesťanského starověku. Ve svých *Židovských starožitnostech* se o Janovi zmiňuje i Josephus Flavius. Hovoří o něm ve svých kázáních pochopitelně mnozí staří církevní otcové.

A tak si snad můžeme podivuhodný život Předchůdce Páně a jedinečné působení celkem plasticky zrekonstruovat...

Narodil se šest měsíců před narozením Kristovým, tedy někdy roku mínus 7 či 6. Jeho otcem byl starozákonní kněz jeruzalémského chrámu Zachariáš, z Abiovy kněžské třídy, jeho matkou Alžběta z Árónova rodu. Oba byli již starší, neměli děti, Alžběta byla považována za neplodnou; až na Boží zásah – jako tomu bylo již ve Starém zákoně u Božích vyvolených vícekrát – se jim narodil syn. Za místo Janova narození je tradičně považována vesnice Ain Karen poblíž Jeruzaléma. Minimálně část svého mládí pak prožil v některé z esénských komunit kolem Mrtvého moře. V každém případě vedl asketický způsob života podobný Božím zasvěcencům, „nazírům“ (doslova „neobdělaným“), právě i v těchto komunitách tehdy žijícím.

V 15. roce vlády císaře Tibera, tedy někdy v roce 28 nebo 29, veřejně vystupuje: ve skalnatém zářezu řeky Jordán naproti Jerichu začíná hlásat blízkost Božího soudu a příchodu Mesiáše a z toho plynoucí nutnost obrácení a dání se na pokání. Cestou k tomu je křest pokání, omytí vodou Jordán.

K zástupu hříšníků k Janovu křtu přicházejícím se připojí i Boží Syn, Jan ho rozpozná, zdráhá se, nakonec ho přesto pokřtí, aby se naplnila Boží vůle. Vyzná, do Ježíš je, «hle beránek Boží, který snímá hříchy světa», a ustoupí do ústraní; hlavní část jeho mise je skončena. Za Kristem pak pošle ještě své učedníky, následně je uvězněn králem Herodem Antipou, kterého kritizuje za jeho cizoložný vztah, na pevnosti Machara, kde je nakonec na přání Herodovy ženy Herodias s pomocí její dcery Herodiady sťat (to je ta známá její žádost hlavy Jana Křtitele).

Pohřbili ho jeho vlastní učedníci. Protože úcta k Předchůdci Páně se rozšířila už v nejranější době, sotva začali být uctíváni svatí mučedníci, jeho ostatky byly přeneseny a postupně rozděleny a rozneseny na různá místa, že dnes už ani není úplně jasné, které z nich jsou vlastně ty pravé. Řada míst – s různým příběhem a různou měrou historické pravděpodobnosti

– totiž vyznává, že jsou právě na něm Křtitelovy ostatky uloženy: Řím, Amiens, Damašek či Sozopol.

O svatém Janu Křtiteli, «největším, kdo se narodil z ženy», bychom tak mohli rozjímat jistě dlouho a mnohé. Přesto jedním z nejkrásnějších způsobů rozjímání je – snad rok co rok připomínaný – pohled na jedno z nejznámějších a snad nejgeniálnější vyobrazení svatého Jana Křtitele Mathiasem Grünewaldem na Isenheimském oltáři z počátku 16. století (dnes v muzeu v Colmaru). Jde vlastně o nádherně výmluvnou teologickou fikci.

Celý výjev na ústředním obrazu deskového oltáře se odehrává pod Kristovým křížem, i přestože v době Ježíšova ukřižování byl Jan Křtitel již dávno mrtev. Zleva z našeho pohledu stojí pod křížem Jan Evangelista s Pannou Marií a Máří Magdalénou, zprava stojí Jan Křtitel. Je oděn do purpurového pláště, v levé ruce třímá otevřenou knihu, pod ním stojí beránek s malým křížem přidržovaným kopýtkem, krvácející z hrudi a vlastní krev zachytávající do na zemi postaveného kalicha. Pravou rukou Jan Křtitel ukazuje na Krista na kříži, jeho ukazovák je až nepřirozeně prodloužený. Mezi pravou na Krista namířenou paží a Janovými ústy – ne nepodobně bublině nějakého dnešního komiksu – je červenými písmeny napsáno ILLUM OPORTET CRESCERE, ME AUTEM MINUI, Křtitelův výrok «On musí růst já se však menšit».

To jsou slova, která charakterizovala celý Janův život, veškeré jeho působení a především jeho smýšlení. Všim, co Jan byl a jak žil, se menšil, aby Boží Syn mohl vyrůst; celým svým životem i nakonec smrtí tak ukázal na něj, ne na sebe, ale nad sebe. Slova, která zaznívají pod Kristovým křížem.

Janova slova by se měla stát – aspoň nějak, aspoň trochu – i naší charakteristikou, i naším životním programem. Vždyť co většího může být v našem životě než umenšování našeho vlastního ega v prospěch růstu Krista a všeho Božího v nás a našem životě. V umenšování a otevírání našeho uzavřeného sobeckého já vztahu s Božím Synem, Beránkem ukřižovaným a zmrtevýchvstalým, a potažmo i s ostatními lidmi, našimi bratřími a sestrami stojícími pod tímž křížem, spočívá jedna z nejdůležitějších charakteristik lásky k Bohu i lidem; láska přeci je vždy také nějaké umenšení se v prospěch Boha a lidí...

Kéž by vyznání ILLUM OPORTET CRESCERE, ME AUTEM MINUI tak geniálně zachycené Mathiasem Grünewaldem, vyznání zapamatovatelné i představitelné, se stalo i naším vyznáním. Jestliže asi ani zdaleka svým uskutečněním, tak aspoň jako cíl naší duchovní snahy, jako touha. Snaha o naplnění těchto slov pochopitelně není vždy lehká, někdy třeba i nějak bolí a vyžaduje sebezápor – ne nadarmo jsou na bočních stranách pozdně středověkého triptychu svatý mučedník Šebestián a svatý poustevník Antonín – , ale je vždy dobrá a nakonec k radosti a štěstí vedoucí; je cestou růstu Božího království v nás i ve světě...